

POSTANOWIENIE

Dnia 7 marca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa S. K.

przeciwko R. K.

o ustalenie nieważności czynności prawnej ewentualnie o zobowiązanie

do złożenia oświadczenia woli,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 7 marca 2014 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 21 grudnia 2012 r., sygn. akt I ACa [...],

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania

2) przyznaje radcom prawnym P. G. i A. L. K. od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w [...]) kwoty po 2700 (dwa tysiące siedemset) zł podwyższone o stawkę podatku od towarów i usług należnego od tego rodzaju czynności, tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce i pozwanemu w postępowaniu kasacyjnym.

3) nie obciąża pozwanego kosztami procesu w postępowaniu kasacyjnym

UZASADNIENIE

Pozwany R. K. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 21 grudnia 2012 r. zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 8 sierpnia 2012 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo S. K. o ustalenie, że umowa darowizny 5/8 udziału w prawie własności nieruchomości w R. jest nieważna ewentualnie o zobowiązanie pozwanego do złożenia oświadczenia woli o powrotnym przeniesieniu tego udziału, wreszcie o ustalenie, że umowa darowizny jest częściowo nieważna co do udziału $\frac{1}{2}$ w nieruchomości. Poddając ocenie materiał dowodowy, w tym opinię biegłego lekarza, przyjął, że nie zostało wykazane, by w chwili zawierania z pozwanym umowy darowizny powódka miała niedostateczne rozeznanie. Wprawdzie biegły ostatecznie stwierdził, że powódka nie działała z pełnym zrozumieniem dokonywanej czynności, jednak wniosek ten Sąd Okręgowy uznał za nienależycie umotywowany na tle zeznań świadków mających wówczas kontakt z powódką. Sąd przyjął więc, że powódka w chwili zawierania umowy była w pełni świadoma tego co robi i jakie będą skutki jej postępowania, nie stwierdził też aby powódka działała pod wpływem błędu, ani by pozwany dopuścił się rażącej niewdzięczności wobec powódki.

Sąd Apelacyjny, rozpoznając sprawę na skutek apelacji powódki zmienił wyrok Sądu Okręgowego i ustalił, że umowa darowizny zawarta przez strony jest nieważna oraz orzekł o kosztach procesu i zastępstwa prawnego udzielonego stronom z urzędu. Sąd dokonał ponownej oceny materiału dowodowego, w szczególności opinii biegłego lekarza, którą, ze względu na potrzebę dysponowania wiadomościami specjalnymi uznał za najistotniejszą. Na tej podstawie przyjął za udowodnione, że w chwili zawierania umowy z pozwanym powódka znajdowała się w stanie wyłączającym świadome i swobodne podjęcie decyzji z powodu rozwijającego się otępienia.

W skardze kasacyjnej, opartej na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. pozwany zarzucił pogwałcenie prawa materialnego przez oczywiste naruszenie art. 31 ust. 1 Konstytucji RP polegające na prowadzeniu postępowania mimo ujawnionego u powódki braku zdolności do czynności prawnych i świadomego

działania, podniósł też zarzut naruszenia przepisów postępowania - art. 65 k.p.c. w 379 pkt 2 k.p.c. We wnioskach wystąpił o uchylenie wyroków Sądów obydwu instancji w części orzekającej o istocie sprawy i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa, ponadto zaś o orzeczenie o nieopłaconych kosztach pomocy prawnej z urzędu.

Powódka domagała się odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ewentualnie jej oddalenia i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego ewentualnie o przyznanie pełnomocnikowi powódki kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie ujawniły się przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności przemawiające za przyjęciem skargi do rozpoznania. Skarżący uzasadnił potrzebę rozpoznania jego skargi wystąpieniem wszystkich przesłanek przewidzianych w tym przepisie. Wskazał, że z ustaleń opartych na opinii biegłego wynika, iż powódka nie miała rozeznania nie tylko w momencie zawierania spornej umowy, ale w większym jeszcze stopniu w chwili wszczynania niniejszego postępowania, jej stan uzasadnia jej ubezwłasnowolnienie i uniemożliwia prowadzenie ważnego procesu z jej powództwa, nawet przy udziale fachowego pełnomocnika. Argumentacja skarżącego nie dowodzi jednak, że zachodzi

którykolwiek z wypadków wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sam skarżący dostrzega, że powódka nie jest ubezwłasnowolniona i jest pełnoletnia, spełnia zatem kryteria, od których zależy jej zdolność procesowa. Otępienie, na które cierpi, nie stanowi przeszkody do poddania przez nią ocenie sądu ważności zawartej umowy, chodzi bowiem w tym wypadku o ochronę interesów majątkowych, a więc o zbadanie, czy prawa powódki nie zostały naruszone. Zapewnieniu powódce należytej procesowej realizacji jej prawa do sądu służyło udzielenie jej pomocy prawnej przez radcę prawnego początkowo na podstawie zlecenia powódki, a następnie w ramach przyznanej przez Sąd Okręgowy pomocy prawnej z urzędu. O skuteczności tej pomocy i zgodności z interesem powódki podjętych działań świadczy sposób rozstrzygnięcia sprawy. Nie zachodzi zatem nieważność postępowania w żadnej instancji z przyczyn wskazanych w art. 379 pkt 2 k.p.c. Nie jest też uzasadnione twierdzenie o rozbieżności poglądów w orzecznictwie jak należy traktować stronę, która nie ma rozeznania co do znaczenia podejmowanych czynności. Zagadnienie to omówione zostało szczegółowo w powołanym przez skarżącego postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2004 r., III CK 38/04, Lex nr 172804, a przyjęte stanowisko akceptowane było w innych jeszcze orzeczeniach (np. w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 16 września 1999 r., II CKN 485/98, Lex nr 1216180).

Nie zachodzi zatem żadna z przesłanek, którymi skarżący uzasadnił potrzebę rozpatrzenia jego skargi.

Okoliczności sprawy nie wskazują także, aby wystąpiły inne przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania, przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z treści art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 i art. 102 k.p.c., podzielić bowiem należy stanowisko Sadu Apelacyjnego o bardzo trudnej sytuacji materialnej pozwanego i specyficznych okolicznościach sprawy, uzasadniających uznanie, że zachodzi szczególny wypadek, o jakim mowa w art. 102 k.p.c.

Z uwagi na to, że obydwie strony korzystają z pomocy prawnej udzielonej im z urzędu, należało przyznać pełnomocnikom wynagrodzenie od Skarbu Państwa

na podstawie § 15 pkt 1, § 2, § 6 pkt 7 i § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2013 Nr 490).

jw